

Ενότητα 16, Η συνάντηση του Οδυσσέα με τον μάντη Τειρεσία

Οδύσσεια Α΄ Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 105-106)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σ. 105-106)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ****1. Αποσπάσματα στα οποία εφαρμόζεται η τεχνική των «άστοχων ερωτημάτων»**

α. Από τη συνομιλία του Οδυσσέα με τον Αγαμέμνονα (λ 448-61/<397-410>):

“Ατρείδη τιμημένε, ω Αγαμέμνονα, [...] ποια μοίρα να σε δάμασε, ποιος ανελέητος θάνατος; Μήπως σε τσάκισε ο Ποσειδώνας στα καράβια σου, σ’ άρπαξε θύελλα φριχτή, μ’ ανέμους φοβερούς; μήπως σε χάλασαν εχθροί επάνω στη στεριά, που γύρεψες να κόψεις βόδια, ή όμορφο κοπάδι γιδοπρόβατα; ή πολεμώντας για μια πόλη τειχισμένη; ή για γυναίκες;” Έτσι του μίλησα, κι εκείνος μου αποκρίθηκε με το όνομά μου: “Βλαστάρι του Διός, γιε του Λαέρτη, πολυμήχανε Οδυσσέα, όχι, μήτε ο Ποσειδώνας στα καράβια μου με τσάκισε, με θύελλα φριχτή, μ’ ανέμους φοβερούς, μήτε κι εχθροί με χάλασαν κάπου σε μια στεριά· ο Αίγισθος συντέλεσε τη μοίρα του θανάτου μου, αυτός με σκότωσε, μαζί κι η δολερή γυναίκα μου· [...]”

β. Από ένα δημοτικό τραγούδι της ξενιτιάς:

–Γιατί δακρύζεις, λυγερή, και
βαριαναστενάζεις;
Μήνα πεινάς, μήνα διψάς, μην έχεις
κακή μάνα;
–Μήτε πεινώ, μήτε διψώ, μήτε έχω
κακή μάνα·

ξένε μου, κι αν εδάκρυσα κι αν
βαριαναστενάζω,
τον άντρα έχω στην ξενιτιά και λείπει
δέκα χρόνους.

(Ν. Πολίτης, Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού, αρ. 84, στ. 11-5)

>> **Να διακρίνετε την τεχνική των «άστοχων ερωτημάτων» στα πιο πάνω αποσπάσματα και να προσδιορίσετε τη λειτουργία της, αφού διαβάσετε τα παρακάτω σχόλια:**

Στις ερωτήσεις του Οδυσσέα για την αιτία του θανάτου της μητέρας του (189-191) και στις δικές της απαντήσεις (220-227) εφαρμόζεται η τεχνική των «άστοχων ερωτημάτων». Δηλαδή, εκείνος που ρωτά κάνει διάφορες λογικές μεν υποθέσεις για την αιτία ενός γεγονότος, καμία όμως δεν στοχεύει σωστά· έτσι, εκείνος που απαντά απορρίπτει μία μία τις «άστοχες» ερωτήσεις, για να δώσει στο τέλος με έμφαση τη σωστή απάντηση· σ’ αυτό ακριβώς αποβλέπει αυτή η τεχνική, που αποτελεί τυπικό θέμα της επικής ποίησης αλλά και των δημοτικών μας τραγουδιών.

α. Ο Οδυσσέας, κατά τη συνομιλία του με τον Αγαμέμνονα, τον ρωτά πώς πέθανε (στ. 449). Στη συνέχεια, κάνει διάφορες υποθέσεις σχετικά με την αιτία του θανάτου του (στ. 450-454), τις οποίες ωστόσο ο Αγαμέμνονας τις αναιρεί μία μία (στ. 457-459), για να δώσει στο τέλος με έμφαση τη σωστή απάντηση (στ. 460-461).

β. Στο δημοτικό τραγούδι της ξενιτιάς, κάποιος ρωτά τη λυγερή ποιος είναι ο λόγος, για τον οποίο κλαίει και είναι στεναχωρημένη (στ. 1), προβαίνοντας κατόπιν στη διατύπωση πιθανών εκδοχών (στ. 2). Η κοπέλα λοιπόν απορρίπτει μία μία αυτές τις «άστοχες ερωτήσεις» (στ. 3) και τονίζει στο τέλος με έμφαση την αληθινή αιτία της θλίψης της (στ. 4-5).

2. [Ο μύθος του Αϊ-Λια]

Ο Αϊ-Λιας, επειδή έπαθε πολλά στη θάλασσα και πολλές φορές εκόντεψε να πνιγεί, εβαρέθη τα ταξίδια και αποφάσισε να πάει σε μέρος που να μην ξέρουν τι είναι θάλασσα και τι είναι καράβια. Βάνει το λοιπόν στον ώμο το κουπί του και βγαίνει στη στεριά, και όποιον απαντούσε τον ρωτούσε τι είναι αυτό που βαστάει. Όσο του έλεγαν «κουπί», τραβούσε ψηλότερα, ώσπου έφτασε στην κορυφή του βουνού. Ρωτά τους ανθρώπους που ήβρε εκεί τι είναι, και του λεν «ξύλο». Κατάλαβε λοιπόν πως αυτοί δεν είχαν ιδεί ποτέ τους κουπί, και έμεινε μαζί τους εκεί ψηλά. (Ε. Κακριδή, Η διδασκαλία των ομηρικών επών, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1988, σ. 240)

>> **Να συγκρίνετε τους στίχους λ 134-147 με την παραπάνω λαϊκή παράδοση για τον Αϊ-Λια και να εντοπίσετε τα κοινά τους σημεία. Ακόμη: σκεφτείτε τι επιχειρεί να εξηγήσει η παράδοση αυτή.**

α. Τα κοινά σημεία ανάμεσα στους στίχους λ 134-147 και στην παραπάνω λαϊκή παράδοση για τον Αϊ-Λια είναι τα ακόλουθα:

- Τόσο ο Οδυσσέας όσο και ο Αϊ-Λιας έπαθαν πολλά στη θάλασσα.
- Και οι δύο ήρωες αναζητούν τόπους, όπου οι άνθρωποι δεν ξέρουν τι είναι η θάλασσα και τα καράβια.
- Και στα δύο κείμενα οι ήρωες περπατούν στη στεριά, κρατώντας στα χέρια τους ένα κουπί και ρωτούν τους ανθρώπους που συναντούν αν ξέρουν τι είναι αυτό (το κουπί) και, μόνο όταν εκείνοι δείχνουν πως δεν το γνωρίζουν (και δίνουν την απάντηση *λιχνιστήρι* ή *ξύλο*), θεωρούν πως έφτασαν σε μέρη, όπου η έννοια της θάλασσας είναι άγνωστη.
- Ο Αϊ-Λιας έμεινε εκεί (για να τον λατρεύουν οι πιστοί), ενώ ο Οδυσσέας προσέφερε θυσία στον Ποσειδώνα, διαδίδοντας τη λατρεία του μεγάλου θεού σε μέρη πέρα από τη θάλασσα.

β. Και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για παραδόσεις αιτιολογικές. Μέσα από την παράδοση που σχετίζεται με τον Οδυσσέα και τον Ποσειδώνα διαπιστώνουμε τον λόγο, για τον οποίο συναντούμε τη λατρεία του Ποσειδώνα σε μεσόγειες περιοχές,

ενώ μέσα από εκείνη που σχετίζεται με τον Προφήτη Ηλία καταλαβαίνουμε γιατί ο προφήτης αυτός λατρεύεται στις κορυφές μεγάλων υψωμάτων.

3. Δημοτικά τραγούδια του Κάτω Κόσμου

α. [Στον Κάτω Κόσμο]
κόρη της μάνας δε μιλεί, μηδέ στην κόρη η
μάννα,
μηδέ τα τέκνα στους γονιούς, μηδέ οι
γονιοί στα τέκνα,
κι ο βασιλιάς ακόμα εκεί με όλους μας
είναι ίδια.
Εκεί τα σπίτια είν' σκοτεινά, οι τοίχοι
αραχνιασμένοι,
εκεί μεγάλοι και μικροί είναι
ανακατεμένοι.

(Ι.Θ. Κακριδής, Ομηρικά Θέματα, Αθήνα 1954,
σ. 96)

β. Κάτου στα Τάρταρα της γης τα
κρουπαγωμένα
μοιρολογούν οι λυγερές και κλαίν'
τα παλικάρια.

γ. Και τι παράπον' έχομ' μεις εις
τον Απάνω Κόσμο,
που με τον ήλιο βλέπομε και με
το φως δειπνούμε;
Στον Άδ' αέρας δε φυσά και ήλιος
δεν προβαίνει'
όλα πικρά είν' στην Κάτω Γη, γιατί
δεν ξημερώνει,
γιατί δεν κράζει πετεινός, δεν
κελαηδεί τ' αηδόνι.

(Αναστασιάδης, ό.π., σσ. 176-177)

>> Ποιες ομοιότητες παρουσιάζει η εικόνα του ομηρικού Άδη με την εικόνα που φαίνεται στα παραπάνω δημοτικά τραγούδια του Κάτω Κόσμου (μοιρολόγια) – και σε κείμενα άλλων εθνών, αν υπάρχει δυνατότητα;

Οι ομοιότητες ανάμεσα στην εικόνα του ομηρικού Άδη και σε εκείνη των παραπάνω δημοτικών τραγουδιών του Κάτω Κόσμου είναι οι ακόλουθες:

- ✓ Οι ψυχές βρίσκονται όλες μαζί συγκεντρωμένες στο απόλυτο σκοτάδι, χωρίς καμμία διάκριση.
- ✓ Δεν υπάρχει καμμία επικοινωνία ανάμεσα στους νεκρούς.
- ✓ Στον Κάτω Κόσμο επικρατεί κρύο, αφού καμμία ακτίνα του ήλιου δεν μπορεί να φτάσει κάτω από τη γη και να προσφέρει ζεστασιά.
- ✓ Εκτός από το σκοτάδι, και η ατμόσφαιρα στον Κάτω Κόσμο είναι καταθλιπτική.

Απολαύστε τη διδασκαλία στα βίντεο του www.arnos.gr

Κατανοείτε σε βάθος τη μεθοδολογία επίλυσης!

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Η Καλυψώ (ε 227-228, σελ. 58) και η κατάρα του Κύκλωπα (ι 588-595, σελ. 97) προϊδέασαν τον Οδυσσέα σχετικά με τον νόστο του. Ποια νέα στοιχεία τού δίνει τώρα ο μάντης Τειρεσίαις; (λ 111-131)

Τα νέα στοιχεία που δίνει τώρα στον Οδυσσέα ο μάντης Τειρεσίαις είναι τα ακόλουθα:

- ❖ Ο Ποσειδώνας θα προσπαθήσει να εμποδίσει την επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του (όντας οργισμένος εναντίον του), ωστόσο στο τέλος ίσως και να καταφέρει να φτάσει στην Ιθάκη μαζί με τους συντρόφους του, αν δεν πειράξουν τα βόδια του θεού Ήλιου.
- ❖ Αν όμως πειράξουν τα βόδια του υπέρλαμπρου θεού, τους περιμένει συμφορά (απώλεια του καραβιού και των συντρόφων).
- ❖ Ο Οδυσσέας, ο οποίος ενδέχεται να γλιτώσει, θα φτάσει στην πατρίδα του, αλλά με μεγάλη καθυστέρηση, με ξένο καράβι και ύστερα από πολλές ταλαιπωρίες.
- ❖ Στο παλάτι του θα τον περιμένουν καινούριες συμφορές, καθώς θα συναντήσει τους αναιδείς και προκλητικούς μνηστήρες να κατασπαταλούν την περιουσία του και να διεκδικούν τη γυναίκα του.
- ❖ Θα εκδικηθεί όμως τελικά τους μνηστήρες, εξοντώνοντάς τους με τρόπο που θα επιλέξει ο ίδιος.
- ❖ Ο θάνατος θα τον βρει ήσυχος και γλυκός μακριά από τη θάλασσα, σε βαθιά γεράματα, και με όλους τριγύρω τους λαούς να ζουν ευτυχισμένοι.

2. Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η αβεβαιότητα της προφητείας του μάντη για τον νόστο του Οδυσσέα και των συντρόφων του; (λ 116-125)

Η αβεβαιότητα της προφητείας του μάντη για τον νόστο του Οδυσσέα μας φέρνει μπροστά στο θέμα της ανθρώπινης υπευθυνότητας, καθώς στην *Οδύσσεια* οι άνθρωποι, εκτός από τα γεγονότα που είναι από τη Μοίρα τους γραμμένα να συμβούν, έχουν κι εκείνοι την ευθύνη των πράξεών τους. Έτσι, όποιος διαπράττει αδικίες, πρέπει να τιμωρείται, προκειμένου να αποκαθίσταται η ηθική τάξη. Αυτός ο τρόπος δίνει ενδιαφέρον στην παρακολούθηση της εξέλιξης του μύθου, το οποίο θα ήταν περιορισμένο, αν οι προφητείες ήταν διατυπωμένες με απόλυτη ακρίβεια.

3. Πώς εκδηλώνεται η αμοιβαία αγάπη του Οδυσσέα και της μητέρας του και τις εντυπωσιάζει περισσότερο στη συνάντησή τους; (168-249)

α. Η μεγάλη αγάπη που τρέφει η Αντίκλεια για τον Οδυσσέα, καθώς και η έγνοια της για εκείνον, εκδηλώνονται αρχικά μέσα από την έκπληξη και την ανησυχία της που τον βλέπει ζωντανό στον Άδη. Του μιλά κλαίγοντας γοερά, γεγονός που φανερώνει τον πόνο της. Κατόπιν, θέλοντας να καθησυχάσει την αγωνία του για την κατάσταση που επικρατεί στο παλάτι, προβάλλει το ήθος της Πηνελόπης και υπερβάλλει σχετικά με τη θέση του Τηλέμαχου στο παλάτι και σχετικά με τη βασιλική περιουσία, χωρίς ωστόσο να κρύβει το γεγονός πως η ίδια πέθανε από τον καημό

της για την απουσία του γιου της και πως για τον ίδιο ακριβώς λόγο και ο πατέρας του έχει απαρνηθεί τις χαρές και τις απολαύσεις της ζωής και ζει πλέον απομονωμένος στην εξοχή. Άλλωστε, κατ' αυτόν τον τρόπο προβάλλεται και το μέγεθος της γονεϊκής αγάπης.

Από την άλλη πλευρά, η αγάπη του Οδυσσέα για τη μητέρα του εκδηλώνεται μέσα από την έντονη επιθυμία του να την κρατήσει σφιχτά στην αγκαλιά του. Όταν όμως αντιλαμβάνεται πως κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, αισθάνεται αβάσταχτο πόνο και κατόπιν της μιλά με τρυφερότητα και παράπονο, εκφράζοντάς της τη λαχτάρα του να σφιχταγκαλιαστούν, για να βρουν παρηγοριά στο θρήνο τους.

β. Ο κάθε μαθητής θα δώσει στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης τη δική του απάντηση.

4. Παίρνοντας αφορμή από τον μέχρι θανάτου καημό της Αντίκλειας για τον ξενιτεμένο γιο της (λ 225-7) και από την εναγώνια προσμονή του Λαέρτη για τον νόστο του Οδυσσέα (λ 208-218), συζητήστε το θέμα της αγάπης και της έγνοιας των γονιών για τα παιδιά τους, που δεν αλλάζει με τα χρόνια.

Τόσο στα παλαιότερα χρόνια όσο και στη σημερινή εποχή, οι γονείς αναπτύσσουν με τα παιδιά τους σχέσεις ζεστές, φιλικές, ειλικρινείς και προστατευτικές.

Βρίσκονται διαρκώς κοντά τους κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, μεριμνώντας για κάθε τους ανάγκη, θέλοντας τα παιδιά τους να αποκτήσουν όλα τα απαραίτητα εφόδια για τη ζωή και να μην τους λείψει ποτέ τίποτα. Ακόμη όμως και όταν αυτά μεγαλώνουν, οι γονείς δε σταματούν να είναι παρόντες και να συνεισφέρουν με όποιον τρόπο μπορούν. Έτσι βρίσκονται δίπλα τους, απολαμβάνουν τις χαρές και τις επιτυχίες τους, τα βοηθούν με κάθε τρόπο στα βάσανα και τις δύσκολες στιγμές τους και τους προσφέρουν αγάπη, τρυφερότητα, έμπνευση, κουράγιο και δύναμη.

Από την άλλη πλευρά, όταν τα παιδιά βρίσκονται μακριά από τους γονείς τους, στην ξενιτιά, εκείνοι πονούν από την απουσία τους. Τους λείπουν πολύ, έχουν την έγνοια για το πώς ζουν και πώς τα βγάζουν πέρα σε έναν ξένο τόπο, ενώ παράλληλα διακατέχονται από αγωνία και αναρωτιούνται αν θα προλάβουν να τα ξαναδούν, προτού οι ίδιοι πεθάνουν. Η ξενιτιά των παιδιών, επομένως, είναι μεγάλος καημός για τους γονείς.

Αυτή η τρυφερή, απλόχερη αγάπη, καθώς και η έγνοια των γονιών για τα παιδιά τους δεν αλλάζει με την πάροδο των χρόνων, αντιθέτως ισχύει για όλες τις εποχές και για όλους τους λαούς του κόσμου, παρά τις οποιεσδήποτε διαφοροποιήσεις από γονιό σε γονιό.

Γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Ο Τειρεσίας ενημερώνει τον Οδυσσέα σχετικά με τους μνηστήρες (127-133), ενώ η μητέρα του, η Αντίκλεια, του δίνει πληροφορίες για την Πηνελόπη, τον Τηλέμαχο, τον Λαέρτη, καθώς και για τη βασιλική εξουσία που είχε πριν φύγει για την Τροία (199-218).

>> Πώς αλληλοσυμπληρώνονται οι πληροφορίες αυτές και πώς εξυπηρετούν τον Οδυσσέα για την αντιμετώπιση της κατάστασης που θα βρει στο σπίτι του;

Ο Τειρεσίας, ως μάντης, ενημερώνει τον Οδυσσέα για τα προβλήματα που θα συναντήσει στο σπίτι του με τους μνηστήρες, μιλώντας του με ρεαλισμό και χωρίς συναισθηματισμούς. Η Αντίκλεια, από την άλλη πλευρά, του μιλά ως μάνα που επιθυμεί να καθησυχάσει το γιο της στα θέματα, για τα οποία εκείνος αγωνιά και επιλέγει αυτά που πρέπει να του πει. Γι' αυτό θεωρεί σκόπιμο να μην αναφερθεί στο θέμα των μνηστήρων· δεν του κρύβει βέβαια ούτε το γεγονός πως η ίδια πέθανε από τον καημό της για εκείνον ούτε και τη δραματική κατάσταση, στην οποία έχει περιέλθει ο πατέρας του. Επομένως, οι πληροφορίες που παίρνει ο Οδυσσέας αλληλοσυμπληρώνονται και ο ήρωας, εγκαταλείποντας τον Άδη, είναι ενήμερος τόσο για τα δυσάρεστα (που σχετίζονται με τον πατέρα του και τους μνηστήρες) όσο και για τα ευχάριστα (τα σχετικά με τη γυναίκα του, το γιο του και τη βασιλική εξουσία).

Απολαύστε τη διδασκαλία στα βίντεο του www.arnos.gr

Κατανοείτε σε βάθος τη μεθοδολογία επίλυσης!

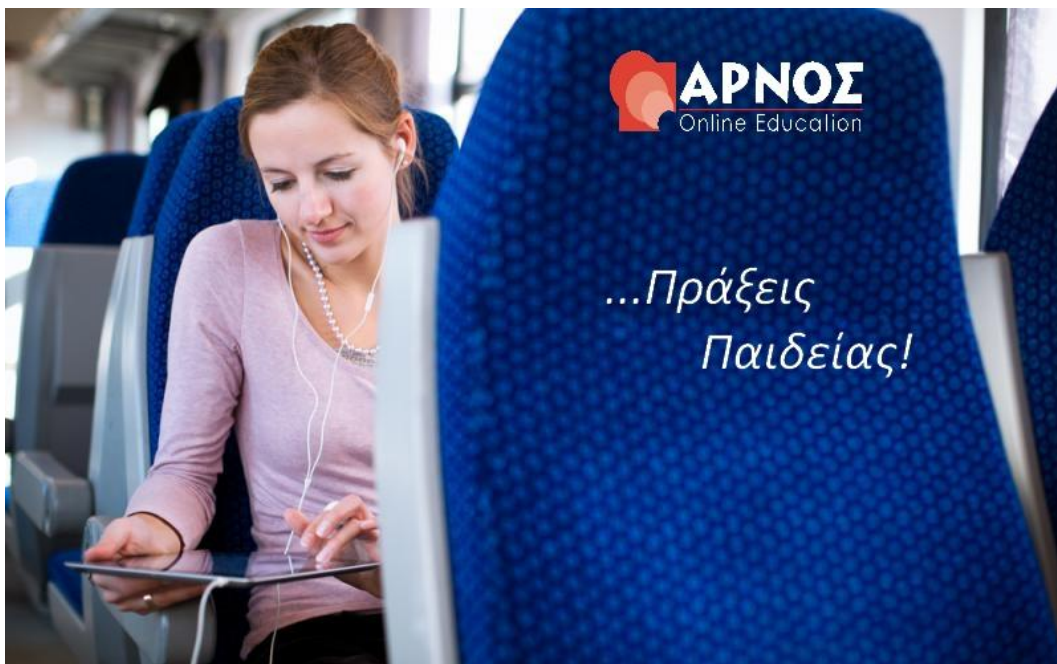

...Πράξεις Παιδείας!

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλολόγος

Φροντιστηριακό e-μάθημα

Γυμνάσιο: 9.000 μαθήματα με βίντεο-διδασκαλία για όλο το σχολικό έτος **μόνο με 150 ευρώ!**

Μελέτη όπου, όποτε και όσο εσύ θες!

Διδάσκουμε μεθοδικά σε βίντεο τη θεωρία του σχολικού βιβλίου και λύνουμε όλες τις ασκήσεις

Δημιουργούμε συνεχώς νέα βίντεο με διδασκαλία για τις εκπαιδευτικές σου απαιτήσεις

Παίζουμε και μαθαίνουμε με on line test αξιολόγησης & SOS διαγωνίσματα προσομοίωσης για τις εξετάσεις

Λύνουμε απορίες ζωντανά on line καθημερινά 3 μ.μ. - 8 μ.μ.

...Πράξεις Παιδείας!